

Otilia Velišek-Braško

Milenko Janković

Miloš Vasiljević

Celokupna analiza profesionalnog razvoja vaspitača u Srbiji

Timskim radom pet visokih strukovnih škola za obrazovanje vaspitača u Srbiji iz Pirota, Kruševca, Sremske Mitrovice, Vršca i Novog Sada, realizovano je kompleksno istraživanje o kontinuiranom profesionalnom razvoju vaspitača, odnosno uslovima stručnog usavršavanja u Srbiji. Istraživanjem je obuhvaćen prikaz i analize po sledećim segmentima: *Potrebe vaspitača za stručnim usavršavanjem* (dr Danijela Vidanović i dr Mirjana Stanković Đorđević, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Pirot); *Prikaz sistema stručnog usavršavanja vaspitača u Srbiji sa naglaskom na zakonski okvir, procedure i prepoznatljivost u obrazovnom sistemu Republike Srbije* (dr Gordana Mijailović i dr Maja Cvijetić, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare - Sirmium, Sremska Mitrovica); *Kvalitativna analiza akreditovanih programa stalnog stručnog usavršavanja vaspitača kod ZUOV-a* (dr Nataša Sturza Milić, dr Tanja Nedimović, i Marija Malović, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac); *Drugi oblici stručnog usavršavanja vaspitača u Srbiji* (dr Otilia Velišek-Braško, dr Milenko Janković i Miloš Vasiljević, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad); i *Uloga visokih škola u kontinuiranom profesionalnom razvoju vaspitača u Srbiji* (mr Slavica Pavličević i dr Katarina Tomić, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače, Kruševac).

Profesija vaspitača i njihove kompetencije

Novе osnove programa – Godine uzleta (2018) „afirmišu profesiju vaspitača kao jedinstvenu profesiju u odnosu na druge, etičku i refleksivnu po svojoj suštini, koja se zasniva na

složnim i osobnim kompetencijama“. Profesionalna uloga vaspitača se realizuje kroz četiri područja (*Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju vaspitača*, 2018):

1. područje neposrednog rada sa decom;
2. razvijanja programa,
3. profesionalnog javnog delovanja i
4. područje profesionalnog razvoja.

Profesionalni razvoj se sagledava kao složen i dugoročan proces usmeren na kontinuirano usavršavanje novih perspektiva koje doprinose kvalitetnijem radu. Taj proces podrazumeva razvoj osobe unutar njene profesionalne uloge i uključuje formalno i neformalno iskustvo, kao i samoevaluaciju i samorefleksiju (Vidanović i Stanković Đorđević, 2019). *Pravilnika o stručnom usavršavanju i napredovanju nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika* (Sl. glasnik R Srbije, 48/18) „profesionalni razvoj jestalno razvijanje kompetencija nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika, radi kvalitetnijeg obavljanja posla, i unapređivanja razvoja dece, učenika, polaznika, odnosno nivoa njihovih postignuća“. Profesionalni razvoj vaspitača se sagledava kroz refleksivnu praksu, horizontalno učenje, povezivanje i stručno usavršavanje.

Relevantna istraživanja o profesionalnom razvoju vaspitača i njihovih potreba za stručnim usavršavanjem u Srbiji:

Pavlović-Breneselović i Krnjaja (2012) su istraživale perspektivu vaspitača o profesionalnom usavršavanju – šta vaspitači prepoznaju kao oblike stručnog usavršavanja, u koje oblike su uključeni i kako procenjuju doprinos pojedinih oblika promeni i razvoju prakse. Rezultati istraživanja su pokazali da ispitivani vaspitači kao dominantan oblik stručnog usavršavanja prepoznaju stručne seminare, pri tom ističu korisnost seminara za profesionalni rad i lični razvoj. Većina vaspitača uspešnim ocenjuje onaj seminar koji nudi gotova rešenja koja se mogu primeniti u praksi, zatim onaj koji odgovara potrebama prakse, koji je zanimljiv, a najmanji broj se odlučuje prema doprinosu ličnom razvoju.

Udruženje vaspitača Vojvodine (2016) je sprovelo istraživanje čiji je cilj bio sagledavanje teškoća u realizovanju stručnog usavršavanja – kako stručno usavršavanje staviti u funkciju

unapređivanja rada u vrtiću. Predlog je organizovati drugačiji sistem stručnog usavršavanja u kome treba:

- da polaznik stručnog usavršavanja ima koristi od usavršavanja, da stiče znanja veštine koje će mu koristiti u radu sa decom,
- da se obezbedi sistem motivacije kojim će, u zavisnosti od broja pohađanih programa i primenjenih u praksi u određenom vremenskom periodu, vaspitač biti za to i adekvatno nagrađen (ili sankcionisan);
- da se menjaju kriterijumi za akreditaciju naročito u delu načina realizacije;
- za realizatore bez iskustva u direktnom izvođenju obuka, treba omogućiti da imaju trening za trenere;
- da je uvažena vrednost stručnih skupova time što se bodovi zajedno sabiraju.

Preporuke za unapređivanje planiranja stručnog usavršavanja koje proističu iz ovog istraživanja su: jačati ustanove u iznalaženju načina da se više uzimaju u obzir potrebe zaposleni; preispitati značaj spoljašnjeg vrednovanja ustanove; preispitati značaj povratne informacije direktora i stručnih saradnika o radu vaspitača; vaspitači ističu značaj razmene sa kolegama (uz sistemsku podršku) i čitanje stručne literature.

Udruženje vaspitača Vojvodine, Pedagoški zavod Vojvodine, Školske uprave Novi Sad i VŠSSOV Novi Sad (2018) je sproveo istraživanje na nivou fokus grupa čije je cilj bio da se dobiju informacije o stavovima, motivaciji i informisanosti vaspitača o uvođenju promena u sopstvenu praksu i sagledaju potrebe vaspitača vezane za ulogu Udruženja vaspitača u implementaciji Novih snova programa i stručnog usavršavanja. Zaključak je da vaspitači smatraju da je potrebno osmisliti nove aktivnosti i modele za komunikaciju među vaspitačima i na nivou vaspitač – stručni saradnik i vaspitač – udruženje vaspitača, kako bi se povećala informisanost, kao i motivacija i spremnost vaspitača za praćenje promena i njihovo implementiranje u neposrednu praksu.

U VŠSSOV Pirot početkom marta, 2019. fokus grupe vaspitača iz Pirota, Zaječara i Babušnice za temu analize su imale Profesionalni razvoj vaspitača – aktuelno stanje i potrebe. Zaključci sa fokus grupa su sledeći: na nivou predškolskih ustanova postoje planovi stručnog usavršavanja i uglavnom se planovi ustanova ostvaruju; vaspitači osim programa stručnog usavršavanja koje

akredituje ZOUV Beograd, kao oblike stručnog usavršavanja prepoznaju stručne susrete vaspitača, i horizontalne oblike i smatraju da je potrebno ovim oblicima stručnog usavršavanja dati veći značaj kroz bodove; vaspitači imaju lični plan stručnog usavršavanja, ali se on pravi pretežno na osnovu ponude programa stručnog usavršavanja (uticaj ustanove) i potrebe za bodovima stručnog usavršavanja; vaspitači ističu potrebu redefinisanja načina bodovanja stručnog usavršavanja i nedostatnost kompetencija vezanih za IKT, inkluziju, vođenje stručne dokumentacije.

Većina aktuelnih dokumenata zanemaruje sistemsko viđenje profesionalnog razvoja. Postojeće stanje pokazuje da nedostaje veća sistemaska podrška ustanovama i vaspitačima kada je u pitanju njihov profesionalni razvoj. Potrebno je preispitati postojeći sistem i pristup stručnom usavršavanju.

Zakonska osnova profesionalnog razvoja vaspitača

Profesionalni razvoj vaspitača je regulisan u sledećim dokumentima:

1. *Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja* („Službeni glasnik RS”, br. 88/17. br. 27/18– dr. zakon)
2. *Pravilnik o stalnom stručnom usavršavanju i napredovanju u zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika* („Službeni glasnik RS”, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 – autentično tumačenje 68/15 i 62/16-US),
3. *Pravilnik o standardima kompetencija za profesiju vaspitača i njegovog profesionalnog razvoja* („Službeni glasnik RS”, br. 88/17 i 27/18 – dr.zakon)
4. *Pravilnik o osnovama programa predškolskog vaspitanja i obrazovanja* („Službeni glasnik RS”, br. 88/17 i 27/18 – dr.zakon).

Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja reguliše stručno usavršavanje i profesionalni razvoj nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika. Član 151. navodi da je nastavnik, vaspitač i stručni saradnik, sa licencom i bez licence, dužan da se stalno stručno usavršava radi uspešnijeg ostvarivanja i unapređivanja obrazovno-vaspitanog rada i sticanja, odnosno

unapređivanja kompetencija potrebnih za rad, u skladu sa opštim principima i za postizanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja i standarda postignuća. Profesionalni razvoj je složen proces koji podrazumeva stalno razvijanje kompetencija, vaspitača radi kvalitetnijeg obavljanja posla i unapređivanja razvoja dece. Sastavni i obavezni deo profesionalnog razvoja je stručno usavršavanje koje podrazumeva sticanje novih i usavršavanje postojećih kompetencija važnih za unapređivanje vaspitno-obrazovnog rada i nege dece (u daljem tekstu: obrazovno-vaspitni rad). Sastavni deo profesionalnog razvoja jeste i razvoj karijere napredovanjem u određeno zvanje. Lični plan profesionalnog razvoja vaspitača sačinjava se na osnovu samoprocene nivoa razvijenosti svih kompetencija za profesiju vaspitača.

U toku stručnog usavršavanja nastavnik, vaspitač i stručni saradnik može profesionalno da napreduje sticanjem zvanja:

- pedagoški savetnik,
- samostalni pedagoški savetnik,
- viši pedagoški savetnik i
- visoki pedagoški savetnik.

Kada je reč o oblicima stručnog usavršavanja, oni su definisani u Članu 6. *Pravilnika o stalnom stručnom usavršavanju i napredovanju u zvanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika*. Oblici stručnog usavršavanja su:

I) program stručnog usavršavanja koji se ostvaruje izvođenjem obuke;

II) stručni skupovi, i to:

- (1) kongres, sabor;
- (2) susreti, dani;
- (3) konferencija;
- (4) savetovanje;
- (5) simpozijum;
- (6) okrugli sto;
- (7) tribina;
- (8) vebinar;

III) letnja i zimska škola;

IV) stručno i studijsko putovanje i

V) mentorstvo u okviru studentske prakse koja ima status ustanove vežbaonice

Programne obuke iz ovog pravilnika, u skladu sa Zakonom, odobrava Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: Zavod) na osnovu konkursa i objavljuje na svojoj internet stranici, a Pedagoški zavod Vojvodine (u daljem tekstu: Pedagoški zavod) odobrava programe na jezicima nacionalnih manjina na kojima se ostvaruje obrazovno-vaspitni rad u Autonomnoj pokrajini Vojvodini. Program obuke koji svojim sadržajem, ciljevima i ishodima doprinosi sistemskom razvoju i unapređivanju obrazovno-vaspitanog rada i ne podleže konkursu je program od javnog interesa.

Elementi programa obuka su: naziv, cilj, prioritarna oblast na koju se program odnosi, kompetencije koje program razvija, sadržaj, očekivani ishodi, oblici rada, ciljne grupe, trajanje programa i vremenski raspored aktivnosti, način provere primene stečenih znanja i veština i način praćenja efekata programa. Program koji se ostvaruje kroz neposredan rad može da traje najkraće osam, a najduže 24 sata. Izuzetno, program obuke od javnog interesa može da traje najduže 40 sati. Obuka može da traje najduže osam sati dnevno. Najveći broj učesnika po grupi je 30 i za svaku grupu se angažuju najmanje dva realizatora. Za grupe do 15 učesnika može da se angažuje jedan realizator. Program koji se ostvaruje na daljinu putem interneta može da traje od dve do pet nedelja, sa maksimalnim opterećenjem od osam sati nedeljno, u ukupnom trajanju od osam do 40 sati. Ovi programi, u okviru 40 sati, obavezno imaju i deo koji se ostvaruje neposredno u trajanju od najmanje dva, a najviše 24 sata. Deo programa koji se ostvaruje neposredno, izvodi se po pravilu u grupama do 30 učesnika.

Vaspitač ima pravo i dužnost da svake školske godine učestvuje u ostvarivanju različitih oblika stručnog usavršavanja u ustanovi, i to da:

1) prikaže: oblik stručnog usavršavanja koji je pohađao, a koji je u vezi sa poslovima nastavnika, vaspitača i stručnog saradnika; primenu naučenog sa stručnog usavršavanja; rezultate primene naučenog na stručnom usavršavanju; analizu uticaja stručnog usavršavanja

na razvoj deteta i učenika; stručnu knjigu, priručnik, stručni članak, didaktički materijal; rezultate obavljenog istraživanja, studijsko putovanje, stručnu posetu i slično;

2) održi ugledni, odnosno ogleđni čas nastave, odnosno aktivnost i vodi radionicu;

3) prisustvuje aktivnostima iz stava 1. tač. 1) i 2) ovog člana i učestvuje u njihovoj analizi;

4) učestvuje u: istraživanjima; projektima obrazovno-vaspitnog karaktera u ustanovi; programima od nacionalnog značaja u ustanovi; programima ogleda, model centra; planiranju i ostvarivanju oblika stručnog usavršavanja u okviru ustanove, u skladu sa potrebama zaposlenih.

Bodovanje i vrednovanje stručnog usavršavanja

U okviru punog radnog vremena nastavnik, vaspitač i stručni saradnik ima 64 sati godišnje različitih oblika stručnog usavršavanja, i to:

- 44 sata stručnog usavršavanja koje preuzima ustanova u okviru svojih razvojnih aktivnosti iz člana 4. stav 1. tačka 1) ovog pravilnika (programi obuke /seminari);
- 20 sati stručnog usavršavanja iz člana 4. stav 1. tač. 2) – 4) ovog pravilnika, (drugi oblici stručnog usavršavanja) za koje ima pravo na plaćeno odsustvo.

Vrednovanje sati stručno usavršavanja: Sat pohađanja obuke stručnog usavršavanja ima vrednost boda. Dan učešća na stručnom skupu, letnjoj i zimskoj školi ima vrednost jednog boda. Dan učešća na međunarodnom stručnom skupu, letnjoj i zimskoj školi ima vrednost dva boda.

Vaspitač i stručni saradnik dužan je da u toku pet godina ostvari najmanje 100 bodova iz različitih oblika stručnog usavršavanja iz stava 2. tačka 2. ovog člana, od čega najmanje 80 bodova iz odobrenih programa stručnog usavršavanja.

Kvalitativna analiza akreditovanih programa stručnog usavršavanja za vaspitače

Akreditovani programi stalnog stručnog usavršavanja ZUOV-a predstavljaju značajan deo sistema stalnog stručnog usavršavanja vaspitača u Srbiji za ciklus za školsku 2018/19., 2019/20. i 2020/21. godinu.

U analizi i istraživanju se koristio metodom kvalitativnog kodiranja. Izdvojene su kategorije u koje su podaci smeštani: Analiza –

kakvi se programi nude?; Koliko su vidljivi, koje teme su dominantne?; Preporuke za unapređenje. Osnovu za akreditaciju programa stalnog stručnog usavršavanja čine: prioritetne oblasti (P), kompetencije (K) i oblasti (17).

Šema 1. Prikaz prioritetnih oblasti

Šema 2. Prikaz kompetencija

OBLASTI KOMPETENCIJA

K1

Kompetencije
za uže
stručnu
oblast

K2

Kompetencije
za
poučavanje i
učenje

K3

Kompetencije
za podršku
razvoju ličnosti
deteta i
učenika

K4

Kompetencije
za
komunikaciju i
saradnju

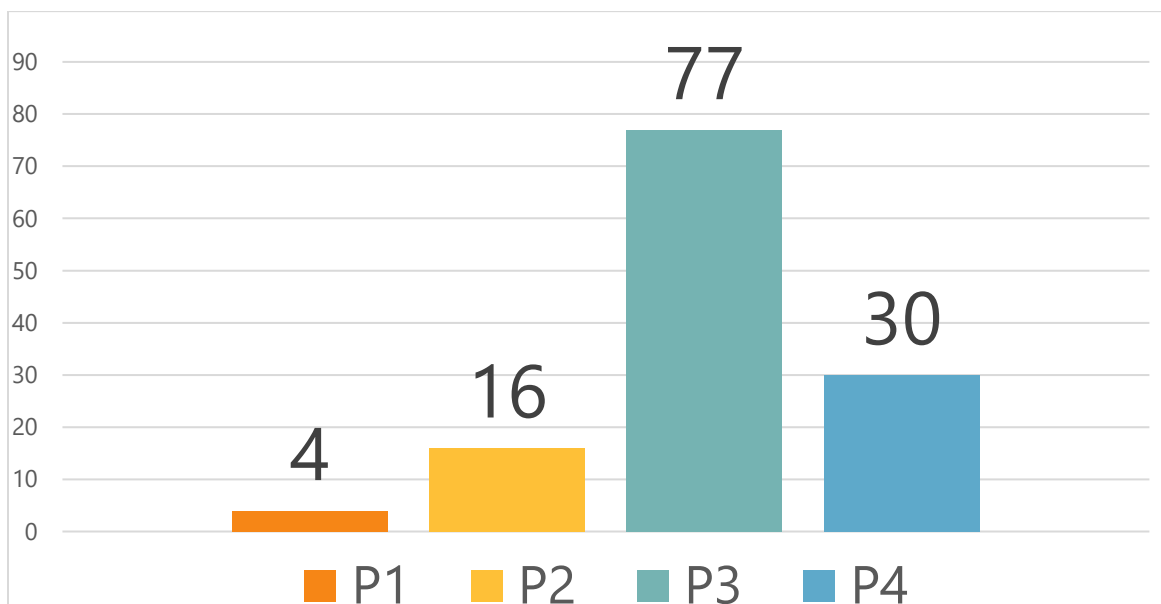
7

Programi su klasifikovani u 17 oblasti rada, odnosno područja: bibliotekarstvo, vaspitni rad, deca/učenici kojima je potrebna dodatna podrška u obrazovanju, društvene nauke, zdravstveno vaspitanje, izborni i fakultativni predmeti, informatika, matematika, obrazovanje i vaspitanje na jezicima nacionalnih manjina, opšta pitanja nastave, predškolsko vaspitanje i obrazovanje, prirodne nauke, srpski jezik i književnost, strani jezik, stručni predmeti u srednjem stručnom obrazovanju, umetnosti, fizičko vaspitanje i programi koje je odobrio Pedagoški zavod Vojvodine.

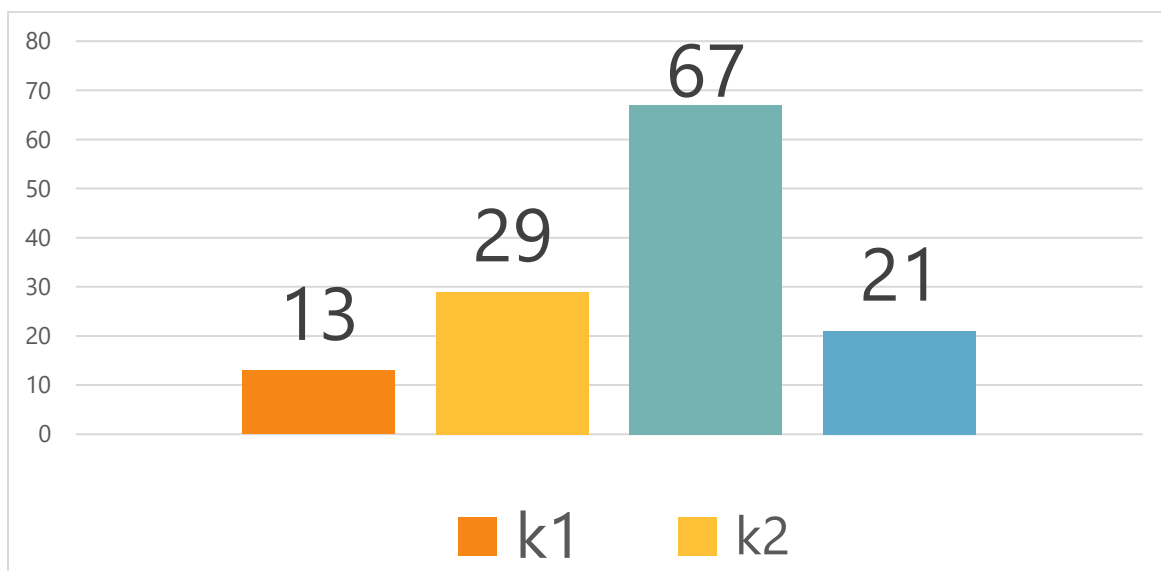
Akreditovani programi stalnog stručnog usavršavanja nastavnika, vaspitača i stručnih saradnika klasifikovani su u 17 oblasti, od kojih nas najviše interesuje oblast predškolskog vaspitanja i obrazovanja. Analiziraćemo takođe i programe odobrene od Pedagoškog zavoda Vojvodine, kao i „skrivenim“ programima namenjenih vaspitačima u ostalim kataloškim oblastima.

Identifikovano 130 programa za stručno usavršavanje vaspitača, a svi programi namenjeni su predškolskim vaspitačima, ali i drugim ciljnim grupama (učiteljima, psiholozima, pedagogima...). Programi koje je odobrio Pedagoški zavod Vojvodine, ova oblast obuhvata 129 programa i svi programi primenjuju se na jezicima nacionalnih manjina, od kojih, 58 programa na mađarskom, 7 na slovačkom, 1 na romskom, 4 na hrvatskom i 5 na drugim jezicima.

Šema 3. Distribucija programa po prioritetnim oblastima

Šema 4. Distribucija programa po kompetencijama

Analizom na koje prioritetne oblasti su programi usmereni (P1, P2, P3 ili P4), dolazimo do zaključka da je najmanji broj programa (samo 4) usmeren ka unapređivanju digitalnih kompetencija učenika i nastavnika i upotreba informaciono-komunikacionih tehnologija u realizaciji obrazovno-vaspitnog procesa. Da ponuda programa za vaspitače usmerena na razvoj kompetencija vezanih za IKT ipak postoji, utvrdili smo analizom oblasti – informatika koja obuhvata 58 programa, a od kojih je 13 namenjeno i predškolskim vaspitačima. Međutim, već smo istakli da su ovi programi nedovoljno vidljivi vaspitačima i da ih oni retko biraju (primera radi, iz ove oblasti od početka novog ciklusa, nije realizovana nijedna obuka u predškolskim ustanovama). Sličnu situaciju imamo i kada su u pitanju strani jezici i ekologija, gde je ponuda programa za vaspitače veoma skromna ili je uopšte nema.

Organizatori najvećeg broja programa (47) su centri: Regionalni centri za profesionalni razvoj Niš, Čačak, Užice, Kanjiža, Smederevo, Novi Pazar, Leskovac, Kruševac, Šabac, Kikinda i Kragujevac; Centar za interaktivnu pedagogiju (CIP), Regionalni centar za prof. razvoj zaposlenih u obrazovanju, Centar za neformalnu edukaciju „Prvi korak“, Edukativno-kreativni centar itd. kao i predškolske ustanove (46) i Udruženja vaspitača Srbije, Vojvodine (21).

„Skriveni programi“ za stručno usavršavanje postoje u Katalogu i najveći broj akreditovanih programa za vaspitače pozicioniran je u okviru oblasti – predškolsko vaspitanje i obrazovanje. Analizom ostalih 16 oblasti, odnosno, programa koji se nude u okviru ovih oblasti, uočavamo da postoji značajan broj onih koji su usmereni ka vaspitačima kao ciljnoj grupi. Takvih programa ima 224, a ukoliko se tom broju dodaju i programi koji su odobreni od Pedagoškog zavoda Vojvodine (75), on iznosi 299.

Najveći broj „skrivenih“ programa je u oblastima:

- vaspitni rad (67);
- opšta pitanja nastave (44);
- deca/učenici kojima je potrebna dodatna podrška u obrazovanju (37);
- zdravstveno vaspitanje (21);
- umetnosti (19) itd.

Međutim, stiže se utisak da su programi u ostalih 16 oblasti zaista manje vidljivi za vaspitače, da zahtevaju posvećeniju pretragu sajta i da su zbog toga retko birani od strane vaspitača za razliku od programa u oblasti – predškolsko vaspitanje i obrazovanje.

Analiza održanih obuka vaspitača u prvih 6 meseci ciklusa iz oblasti predškolsko vaspitanje i obrazovanje (N=130), u proteklih 6 meseci održano je ukupno 188 obuka na kojima je učestvovalo 5189 vaspitača. Teme najviše biranih programa:

- Projektni pristup učenju u funkciji ostvarivanja principa integrisanog i kooperativnog učenja (427 učesnika);
- Projekti u PU (257 učesnika);
- Sa Pepeljugom oko sveta – projektno planiranje u vrtiću (240 učesnika);
- Pozorište za najmlađe (210 učesnika);
- Rastimo uz ples (196 učesnika);
- Muzika i pokret – korelacija muzičkog i fizičkog vaspitanja (169 učesnika);
- Učenje u projektnom pristupu (170 učesnika);
- Primeri dobre prakse - senzomotorni zid (145 učesnika) i dr.

Kada su u pitanju akreditovani programi za vaspitače iz ostalih oblasti - 224, u proteklih 6 meseci održano je ukupno 45 obuka, i to sledeći: Pobedi strah i ukaži prvu pomoć kada je detetu neophodna – prevencija povreda glave, kičme, epileptičnih napada - 18 obuka i 519 učesnika; Imamo konflikt – ne želimo problem - 5 obuka; Prava deteta u obrazovanju - 3 obuke. I da ne postoji evidencija ili uvid održanih obuka za vaspitače odobrenih od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine dok u bazi postoji 75 programa obuke.

Preporuka: Pronaći način kako da programi iz svih oblasti budu vidljiviji vaspitačima. Važno zbog sadržaja koji nisu u dovoljnoj meri zastupljeni u oblasti – predškolsko vaspitanje i obrazovanja (ekologija, IKT, umetnosti, interkulturalizam, prva pomoć, ishrana...).

Drugi oblici stručnog usavršavanja vaspitača

Pored seminara, odnosno akreditovanih programa obuke, postoje i drugi oblici koji omogućavaju putem stručnog usavršavanja da se vaspitači profesionalno razvijaju, a to su:

- I) stručni skupovi kao što su kongres, sabor, susreti, dani, konferencija, savetovanje, simpozijum, okrugli sto, tribina i vebinar;
- II) letnja i zimska škola;
- III) stručno i studijsko putovanje i projekat mobilnosti;
- IV) mentorstvo u okviru studentske prakse koja ima status ustanove vežbaonice.

Nosioci **stručnih skupova** mogu da biti pravna lica koja su registrovana za delatnost u oblasti obrazovanja i vaspitanja i po završetku stručnog skupa organizatori izdaju uverenja o učešću prema određenim propozicijama. Stručni skup je priznat oblik stručnog usavršavanja, ako je odobren od strane Zavoda za unapređenje vaspitanja i obrazovanja (ZUOV) , odnosno Pedagoškog zavoda Vojvodine (PZV). Pedagoški zavod Vojvodine odobrava programe na jezicima nacionalnih manjina na kojima se ostvaruje obrazovno-vaspitni rad u Autonomnoj pokrajini Vojvodini.

U okviru analize drugih oblika stručnog usavršavanja koji su namenjeni vaspitačima, posebno su se istražili podaci o stručnim skupovima prema podacima na veb sajtu ZUOV-a i PZV (u drugoj polovini februara 2019. - napravljen presek stanja, s obzirom da se na dnevnom nivou dešavaju promene).

U navedenom periodu na veb sajtu ZUOV-a je registrovano 48 odobrenih stručnih skupova za vaspitače. Dok na sajtu PZV dostupni su podaci o 5 održanih skupova i 6 najavljenih, odnosno 11 ukupno odobrenih stručnih skupova koji se održavaju i na jezicima nacionalnih manjina na kojima se ostvaruje obrazovno-vaspitni rad u Autonomnoj pokrajini Vojvodini.

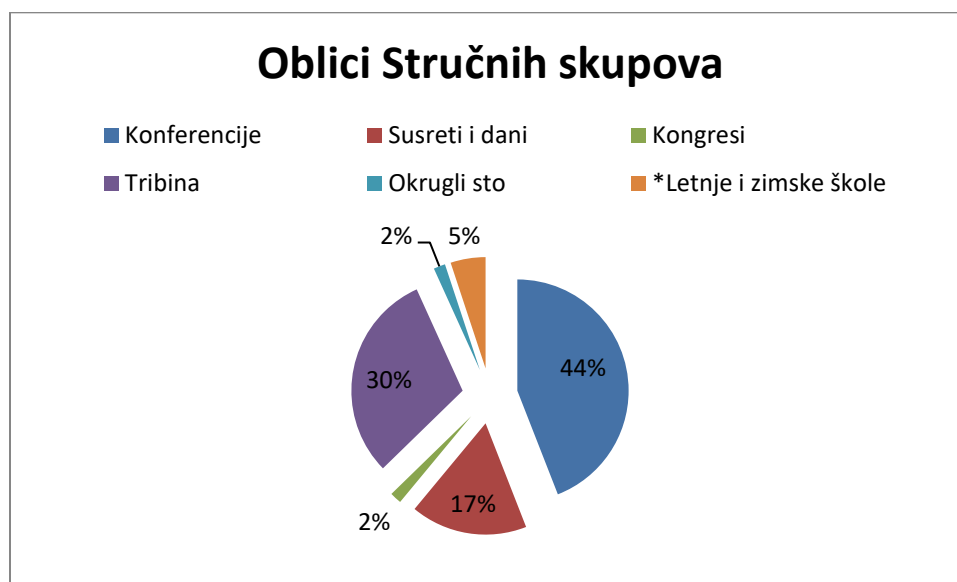
Tabela 1 . Prikaz stručnih skupova za vaspitače

Stručni skup	Konferencije	Susreti i dani	Kongresi	Tribina	Okrugli sto	*Letnje i zimske škole	Ukupno
ZUOV	20	8	1	16	1	3	48
PZV	6 (na mađarskom jeziku, slovačkom jeziku, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku)	2 (na slovačkom, mađarskom, hrvatskom i srpskom jeziku)	/	2 (na mađarskom jeziku)	/	/	11
Ukupno	26	10	1	18	1	3	59

*Letnje i zimske škole su definisane odvojeno od skupova kao oblik stručnog usavršavanja, a u dostupnoj evidenciji ZUOV-a je registrovan među odobrenim skupovima.

**Neke letnje ili zimske škole su realizovane tokom ranijeg period pod imenom „Letnje ili zimske akademije“ ili „Zimski ili letnji fakultet“ u vidu skupa različitih akreditovani program stručnog usavršavanja npr. u organizaciji Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici, Univerziteta u Novom Sadu.

Šema 5. Oblici stručnih skupova

Rezultati pokazuju i procentualno da su Konferencije (44%) najzastupljeniji kao oblik stručnog skupa, a da su u malom procentu (2%) organizuju Kongresi i Okrugli stolovi. Uočljivo je da nisu svi mogući oblici stručnih skupova evidentirani, odnosno da u periodu istraživanja nisu zabeleženi oblici stručnih skupova kao što je sabor, savetovanje, simpozijum i vebinar.

Prikazani su odobreni stručni skupovi na kojima mogu učestvovati vaspitači, neki skupovi su namenjeni samo za zaposlene u predškolski ustanovama (17 od 59), dok su ostali stručni skupovi ciljne grupe za stručno usavršavanje definisali šire i obuhvataju zaposlene u sistemu predškolskog vaspitanja i obrazovanja, pa i do srednjeg i stručnog i gimnazijskog obrazovanja.

Na osnovu analiziranog, može se zaključiti da su se u 28 mesta u Srbiji održalo 59 stručnih skupova, što je značajno da se stručni skupovi organizuju u više mesta i time se stručnim skupovima obuhvataju veći region.

Tabela 2. Prikaz trajanja skupova

Trajanje	1 dan	2 dana	3 dana	4 dana	5 dana
Stručni skupovi	31	13	4	9	1

Analizirani stručni skupovi koji su registrovani u ZUOV (na sajtu PZV ti podaci nisu dostupni), raspoređeni su prema prioritnim oblastima na sledeći način:

Tabela 3. Prikaz skupova po prioritnim oblastima

Prioritetna oblast	P1	P2	P3	P4
Stručni skupovi	7	10	27	4

Stručno putovanje jeste putovanje organizovano u zemlji ili inostranstvu radi unapređivanja znanja i iskustva u okviru struke, odnosno profesije. Studijska i stručna putovanja se organizuju radi sticanja uvida i unapređivanja znanja i iskustva u okviru oblasti, teme, odnosno aktivnosti vezane za konkretni posao. Stručna i studijska putovanja za jedan dan učešća ima vrednost jednog boda i mogu biti organizovani kao domaći i međunarodni oblici stručnog usavršavanja.

Mentor vaspitač u okviru studentske prakse u predškolskoj ustanovi, pruža stručnu podršku studentima, pomaže studentima da se prilagode u vrtiću i omogućava razvoj studenata na ličnom i na stručnom planu. Uloga mentora vaspitača u okviru studentske prakse je opisana u publikaciji Tempus TEACH projekta, Vodič za stručnu praksu studenta (2016), što potvrđuje značaj vaspitača u predškolskim ustanovama za studente buduće vaspitače i potrebu za saradnjom sa visokim školama strukovnih studija za obrazovanje vaspitača. Primer u visokim školama strukovnih studija za obrazovanje vaspitača su interne edukacije ili seminari koji se nude mentorima vaspitačima, radi njihovog osnaživanja za rad sa studentima, njihovog profesionalnog razvoja i poboljšanja kvaliteta partnerske saradnje između predškolskih ustanova, kao i među mentora vaspitača i profesora.

O oblicima stručnog usavršavanja kao što je stručno i studentsko putovanje i projekat mobilnosti; i mentorstvo u okviru studentske prakse koja ima status ustanove vežbaonice, podaci nisu dostupni na veb stranicama Zavoda, oni se mogu prikupiti od predškolskih ustanova, iz baze podataka Saveza ili Udruženja, na osnovu portfolija vaspitača i ličnog kontakta sa vaspitačima, što za ovo istraživanje nije obuhvaćeno. Navedeni izvori informacija zahtevaju drugačiju metodologiju istraživanja, administrativne procedure za dobijanje takvih podataka, a i više vremena.

Zaključak: Rezultati analize stručnih skupova i letnjih ili zimskih škola ukazuju na sledeće podatke, da letnjih i zimskih škola u odnosu na stručne skupove ima značajno manje, odnosno samo 3 akreditovanih letnjih ili zimskih škola, a stručnih skupova 59, u navedenom periodu istraživanja, kao i da nisu svi oblici stručnih skupova jednako zastupljeni, ili čak nisu ni identifikovani u ovom istraživanju (sabori, simpozijumi i vebinari). Potrebno je utvrditi koji su razlozi nepostojanja ili postojanja u malom broju određenih oblika stručnog usavršavanja. Moguće je da problem i u nedovoljnoj transparentnosti i nedovoljnoj sistematizovanosti određenih informacija o oblicima stručnog usavršavanja vaspitača, kao što su studentska putovanja i mentorstvo, a da u istinski oni postoje u većem broju. Za njihovo istraživanje bi trebalo razraditi posebnu metodologiju i sprovesti prikupljanje podataka, kako bi se stekla realniji uvid u pomenute nedostajće oblike stručnog usavršavanja, a i značajno bi bilo njihovo razvijanje i promovisanje.

Uloga visokoškolskih institucija u kontinuiranom profesionalnom razvoju vaspitača

Uloga visokih škola za obrazovanje vaspitača u ovom procesu je višestruka i višedimenzionalna. Škole doprinose najpre pažljivim osmišljavanjem i stalnim usavršavanjem kurikuluma čiji su ciljevi, sadržaji i ishodi usaglašeni sa aktuelnim tendencijama u vaspitanju i obrazovanju, a koje su usmerene na poimanje deteta kao centralne figure kompleksnog vaspitno-obrazovnog odnosa, zatim na posmatranje procesa koji se odvija u situacijama učenja i interakcije vaspitač-dete-okruženje, kao i na razvijanje refleksivne vaspitne prakse, koja podrazumeva kompetencije za neprestano samoposmatranje, samoanalizu i samoevaluaciju.

S obzirom na to da su visoke škole za obrazovanje vaspitača u Srbiji akreditovalе svoje studijske programe u skladu sa prethodno pomenutim principima i usaglasile ih/harmonizovale sa postojećim programima dodiplomskog i postdiplomskog obrazovanja vaspitača u regionu i Evropi, kurikulumi su kreirani tako da zadovolje dinamične potrebe savremenog društva. Nakon završetka osnovnih strukovnih studija (u trajanju od tri godine, 180 ESPB), strukovnim vaspitačima su najpre dostupni različiti oblici daljeg učenja unutar samih visokih škola, kao što su programi specijalističkih strukovnih studija u trajanju od godinu dana (60 ESPB), kao i master strukovnih studija u trajanju od dve godine (120 ESPB). Sve visoke strukovne škole za obrazovanje vaspitača koje su učesnice ovog projekta imaju akreditovane specijalističke strukovne studije iz različitih oblasti vezanih za predškolsko vaspitanje i obrazovanje (pripremni predškolski program, razvoj inkluzivnih vrednosti, rad sa decom iz vulnerabilnih društvenih grupa, interkulturalno obrazovanje i sl.), a visoke škole iz Sremske Mitrovice i Kruševca akreditovalе su i master strukovne studije za vaspitače dece predškolskog uzrasta. Proces akreditacije programa master strukovnih studija ostalih škola je u toku. Značaj master strukovnih studija ogleda se u specifičnoj kombinaciji teorijskih i praktičnih znanja koja proširuju postojeće metodičke kompetencije vaspitača u smeru veće samorefleksivnosti i fleksibilnosti u kreiranju sredine za učenje. Specifičnost master strukovnih studija je završni Master rad, koji podrazumeva projekat sproveden „na terenu“, u predškolskoj vaspitnoj grupi, a koji odgovara na neko značajno pitanje ili problem vaspitne prakse u vrtiću. Istraživački rad izvodi se pod mentorstvom vaspitača iz predškolskih ustanova, što, naravno, podrazumeva intenzivnu međuinstitucionalnu saradnju i pruža dodatne prilike za usavršavanje kadrova zaposlenih u sistemu predškolskog vaspitanja i obrazovanja.

Osim usavršavanja kroz formalno obrazovanje, koje je hijerarhijski strukturisano (osnovne, specijalističke i master strukovne studije) i zasniva se na standardima kompetencija, vaspitači u Srbiji se usavršavaju i kroz različite oblike neformalnog i informalnog obrazovanja, u kojima i visoke škole kao institucije formalnog obrazovanja imaju svoju ulogu, jer je partnerstvo između različitih aktera obrazovanja i stručnog usavršavanja vaspitača (visoke škole, lokalne samouprave, centri za stručno usavršavanje, nadležna ministarstva, ZUOV, Pokrajinski sekretarijat, nevladine organizacije i druge institucije) veoma važno, pre svega zbog

usaglašavanja ciljeva i definisanja jasnih standarda kvaliteta i prepoznatljivosti stečenih kompetencija i ostvarenih ishoda učenja i usavršavanja.

Dominantan oblik kontinuiranog stručnog usavršavanja vaspitača jesu seminari akreditovani o strane Zavoda za unapređenje vaspitanja i obrazovanja (ZUOV) i visoke škole za vaspitače su nosioci velikog broja akreditovanih seminara. Ovaj oblik stručnog usavršavanja vaspitača prednjači u odnosu na sve ostale oblike zbog toga što podleže sistemu kreditiranja i vaspitači često svoje profesionalno usavršavanje poistovećuju sa seminarima obuke (Breneselović i Krnjaja, 2012).

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare Sirmium iz Sremske Mitrovice (VŠSSVPI Sirmium) trenutno realizuje četiri programa stručnog usavršavanja (2018/19, 2019/20. i 2020/21.):

- Igra kao centar predškolskog kurikuluma.
- Priprema dece za usvajanje čitanja.
- Darovitost u predškolskoj ustanovi i školi: prepoznavanje i dodatna podrška.
- Procena dečjeg razvojnog statusa – potreba i podrška.

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Pirotu (VŠSSOV Pirot) bila je nosilac dva akreditovana programa stručnog usavršavanja vaspitača:

- Integrativna praksa- integrativni kurikulum (2010-2011) i
- Vaspitanje za kreativnost (2007-2011).

Nosilac akreditovanih programa stručnog usavršavanja vaspitača je i Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad (VŠSSOV Novi Sad). U kreiranju i realizaciji ovih programa škola saraduje sa Pedagoškim fakultetom u Somboru, Fakultetom za sport i turizam u Novom Sadu, Predškolskom ustanovom „Maštolend“ iz Novog Sada, kao i Udruženjem predškolskih vaspitača Vojvodine, Pedagoškim društvom Vojvodine, Društvom za podršku osobama sa autizmom i Udruženjem medicinskih sestara iz Novog Sada. Akreditovani seminari obuke realizuju se kako na srpskom jeziku, tako i na jezicima nacionalnih manjina (mađarski jezik). Za devet programa obuke nastavnici škole su autori i realizatori programa

stručnog usavršavanja u akreditacionom periodu 2018/19., 2019/20. i 2020/21. Prioritetne oblasti koje pokrivaju predmetni seminari vezane su za rad sa decom kojoj je potrebna posebna vaspitno-obrazovna podrška (po inkluzivnim principima), zatim kreiranje učenja usmerenog na ishode, kao i uloga edukativnih ustanova u prevenciji zlostavljanja, zanemarivanja i diskriminacije dece.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ iz Vršca (VŠSSV „Mihailo Palov“) takođe je nosilac velikog broja akreditovanih seminara obuke, koji su osmišljeni i realizovani od strane nastavnika i saradnika škole. U tekućem akreditacionom periodu (2018/19. 2019/20. i 2020/21. god.) škola realizuje sedam programa, koji su fokusirani na interkulturalizam (što je veoma značajno imajući u vidu heterogenu nacionalnu strukturu regiona u kom se nalazi grad Vršac, kao i činjenicu da se nastava u školi izvodi na tri jezika: srpskom, rumunskom i romskom), zatim na značaj profesionalnog razvoja vaspitača u kontekstu aktuelnog koncepta celoživotnog učenja, kao i na razvijanje transferabilnih (prenosivih) veština vaspitača, koje postaju sve značajnije u modernom stručnom okruženju, kao što su: komunikacijske, organizacijske i personalne veštine. Osim program akreditovanih od strane ZUOV-a, Škola realizuje i jedan seminar obuke akreditovan od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine, koji ima za cilj razvijanje kompetencija za razumevanje romskog jezika i romske kulture, što je značajno s obzirom na već spomenutu nacionalnu strukturu grada Vršca.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače iz Kruševca (VŠSSV Kruševac) takođe učestvuje u ovom obliku profesionalnog razvoja vaspitača. U aktuelnom ciklusu programa stručnog usavršavanja je *Dramsko vaspitanje u prevenciji vršnjačkog nasilja*, za 2018/19, 2019/20 i 2020/2021.

Ostali evidentirani oblici profesionalnog razvoja/stručnog usavršavanja vaspitača u kojima su učestvovala Visoke škole strukovnih studija za vaspitače:

- Naučno- stručne Konferencije od regionalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja,
- stručni skupovi (kongresi, sabori, susreti, dani, savetovanja, simpozijumi, okrugli stolovi, tribine, stručni članci, izlaganja,),
- letnje i zimske škole,
- stručna i studijska putovanja, stručne posete,

- zajednički projekti,
- mentorstvo, pripravništvo,
- istraživanje praktičara (realizacija istraživačkih projekata)
- ogledni vrtići,
- aktivni,
- horizontalno učenje, kooperativno učenje,
- realizacija uglednih aktivnosti,
- izlaganje na sastancima stručnih organa,
- prikazi knjiga, priručnika,
- izrada i prezentacija didaktičkog materijala, stručnih članaka, različite vrste istraživanja, (unutar ustanove),

Osnovne uloge Visokih škola za obrazovanje vaspitača u pomenutim oblicima stručnog usavršavanja vaspitača: partner u procesu kreiranja, realizacije i evaluacije konkretnih oblika stručnog usavršavanja vaspitača; član tima koji upravlja stručnim usavršavanjem vaspitača; organizator i realizator; supervizor pojedinih oblika obuke vaspitača; saradnik, motivator, inicijator, onaj ko podržava vaspitača na putu ličnog stručnog usavršavanja. Svi akteri profesionalnog razvoja i stručnog usavršavanja vaspitača su međusobno povezani, umreženi i deluju jedni na druge.

Specifičnosti visokih škola iz oblasti profesionalnog razvoja vaspitača

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihajlo Palov“ u Vršcu ima dugogodišnje iskustvo u organizovanju Konferencija, savetovanja, tribina, okruglih stolova i ostalih oblika neformalnog kontinuiranog obrazovanja značajnih za profesionalni razvoj vaspitača.

Međunarodna naučno-stručna konferencija „Okrugli sto o darovitosti“ ima dvadesetpetogodišnju tradiciju. Škola objavljuje Zbornik radova sa konferencije. Škola je, zahvaljujući intenzivnom radu na izučavanju darovitosti, 2016. godine stekla status članice Evropske mreže za podršku darovitima.

Škola je 2018. godine, u saradnji sa visokoškolskim ustanovama iz Srbije, Rumunije, Makedonije i Slovenije organizovala Međunarodnu konferenciju „Savremeni izazovi u obrazovanju i vaspitanju – didaktički aspekti“, uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za visoko obrazovanje i naučno-istraživačku delatnost Vojvodine.

Škola saraduje sa više od dvadeset visokoškolskih ustanova iz Evrope i sveta u okviru projektnih aktivnosti. Škola ima razvijenu izdavačku delatnost, koja traje duže od dve decenije. Škola izdaje časopis Istraživanja u pedagogiji na engleskom jeziku. Časopis objavljuje pregledne, originalne i stručne radove i indeksiran je u deset elektronskih baza naučnih časopisa. Škola ima osmogodišnju saradnju sa vršačkim udruženjem „Otvoreno srce sveta“, sa kojim organizuje radionice na različite teme, kao što su kreativnost, socijalna inkluzija i sl.

Važno je napomenuti i da Škola intenzivno saraduje sa predškolskom ustanovom, što kroz sporazum o saradnji u okviru uspostavljanja predškolske ustanove kao nastavne baze za izvođenje studentske prakse, što kroz zajedničke aktivnosti u vaspitnim grupama. Do sada je održano više od pedeset predstava za decu u vrtićima i više od dvadeset inkluzivnih radionica.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače u Kruševcu, tradicionalno razvija Modele saradnje sa predškolskom ustanovom „Nata Veljković“ u Kruševcu, kao i sa predškolskim ustanovama regiona. Na susretima predškolskih radnika „Vaspitač u XXI veku“ 2006. godine prezentovani su realizovani Modeli saradnje Škole i predškolske ustanove, koji su u međuvremenu dograđivani i usavršavani. Kroz Modele saradnje kreirani su istraživački projekti i radionice koje su realizovane u predškolskim grupama. Rezultati istraživačkih projekata koje su sprovodili vaspitači prezentovani su u školi, u okviru projektne nastave, sa ciljem da se studenti upoznaju sa projektnim modelom rada.

Škola je 2010. organizovala stručni skup za vaspitače pod nazivom “Dete sa autizmom u inkluzivnoj predškolskoj grupi”. Na skupu su govorili prof. dr Nenad Glumbić i doc. dr Ivona Milačić-Vidojević sa Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu. Skup je posetio veliki broj vaspitača iz PU “Nata Veljković”. Nakon plenarnih izlaganja gostiju, u okviru diskusije, vaspitači su iznosili svoja iskustva u radu sa decom sa autizmom i imali priliku

da gostima postave pitanja o različitim aspektima razvoja i ponašanja dece sa autizmom, kao i o najdelotvornijim načinima individualizacije rada tokom izvođenja aktivnosti u inkluzivnoj grupi.

- U okviru obeležavanja Dana bezbednosti dece na internetu u Školi se svake godine organizuje tribina na kojoj učestvuju vaspitači. Na tribini se upoznaju sa načinima zaštite od malicioznog ponašanja i nasilja na internetu i dobijaju preporuke za bezbedno korišćenje informacionih tehnologija u vaspitno-obrazovne svrhe.

- U okviru projekta Erasmus+ WET programa međunarodne mobilnosti nastavnog osoblja Školu su u maju 2018. godine posetile profesorice sa Mary Immaculate College u Limeriku, Republika Irska: Emer Ring , dekanica koledža, ekspert za rani razvoj, specijalnu edukaciju i inkluziju i Lisha O`Sullivan, profesor pedagogije, ekspert za rani razvojni kurikulum, plej terapiju i ulogu igre u ranom učenju i razvoju. Tokom njihovog boravka u Kruševcu organizovana je tribina na kojoj su učestvovali profesori Škole i vaspitači iz PU "Nata Veljković", na kojoj su, kroz diskusione grupe i praktične primere, razmenjena iskustva dvaju zemalja iz različitih oblasti značajnih za predškolsko vaspitanje i obrazovanje, sa posebnim fokusom na značaj igre u ranom razvoju i organizovanje sredine za učenje kroz igru.

- U saradnji sa Fakultetom za hiperbaričnu medicinu iz Vankuvera i profesorom Sonjom Kalesoe, organizovan je stručni skup, čiji su učesnici bili vaspitači predškolskih ustanova regiona (PU Nata Veljković Kruševac, PU Naša radost Aleksandrovac, PU Biseri Trstenik, kao i profesori VSSSV Kruševac) na kome je predstavljen program (iz grupe programa Step by step) pod nazivom „Uspešni start“.

Ogranak izdavačke delatnosti Škole bavi se objavljivanjem udžbenika, priručnika, stalnih i privremenih stručnih publikacija, specijalnih, jubilarnih i informativnih izdanja. Aktiviranjem izdavačke delatnosti u Visokoj školi strukovnih studija za vaspitače u Kruševcu, izdavanjem časopisa Sinteze-časopis za pedagoške nauke, književnost i kulturu otvoren je prostor za objavljivanje naučnih i stručnih radova iz onih oblasti koje predstavljaju centar programa visokih škola strukovnih studija pedagoškog usmerenja, ali i za širi krug istraživača koji stvaraju i rade na nastavničkim fakultetima. U tom smislu časopis, pored svog osnovnog pedagoškog usmerenja, u značajnoj meri neguje i multidisciplinarnost. Časopis izlazi šestomesečno. Do sada je izašlo četrnaest brojeva časopisa Sinteze.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače u Pirotu, učesnik je projekta Tempus ECBAC – 517200 čiji cilj je uspostavljanje prve Akademije strukovnih studija u Srbiji. Škola je bila učesnik na projektu Iskustveno učenje. U Republici Srbiji projekat sprovodi Udruženje građana Kolping iz Novog Sada.

Godine 2013. Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Pirotu pokrenula je tradiciju održavanja naučno-stručnog skupa pod nazivom „HOLIPRI“ koji ima za cilj da ukaže na značaj holističkog pristupa u vaspitanju i obrazovanju. Osim naučnika, ovaj skup okuplja i vaspitače praktičare, pri čemu se kroz zajedničku interakciju naučnika i praktičara doprinosi naučno-stručnom holizmu. Škola objavljuje Knjigu rezimea i Zbornik radova sa HOLIPRI. U toku je procedura indeksiranja časopisa kako bi bio vidljiv na naučnoj i stručnoj javnosti.

Škola je bila organizator većeg broja tribina za vaspitače i profesore: Dete, književnost, kultura, umetnost; U Školi radi studentsko pozorište koje je do sada održalo jedanaest pozorišnih predstava za decu u Školi i u predškolskim ustanovama; U školi se održava i tradicionalna godišnja izložba dečjeg likovnog stvaralaštva i stvaralaštva za decu u okviru projekata studenata.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare „Sirmijum“ u Sremskoj Mitrovici, u periodu od 2012. do 2015. bila je domaćin i organizator pet naučno-stručnih skupova – konferencija, nacionalnog i međunarodnog karaktera na temu: „Inkluzija u predškolskoj ustanovi i školi“, u saradnji sa Institutom za pedagoška istraživanja, Beograd.

2017. godine Škola je bila suorganizator međunarodne naučno-stručne konferencije „Uloga inkluzivnog pedagoga u vaspitanju i obrazovanju“, sa Pedagoškim fakultetom Univerziteta u Mariboru, Slovenija. Konferencija je održana u Mariboru.

Od 2017. godine Škola je započela ciklus konferencija na temu „Inicijalno obrazovanja i stručno usavršavanje vaspitača“, u saradnji sa Katedrom za predškolsku pedagogiju Odeljenja za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Odeljenja za predškolsko vaspitanje Pedagoškog fakulteta u Mariboru. Škola je organizator i domaćin skupa.

2017. godine u Školi je održana Prva međunarodna naučno-stručna konferencija „Inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje vaspitača – stanje i perspektive“.

2018. godine održana je i Druga međunarodna naučno-stručna konferencija „Inicijalno obrazovanje i stručno usavršavanje vaspitača – partnerstvo u građenju kvaliteta“.

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače u Sremskoj Mitrovici posebnu pažnju pridaje podržavanju ostalih oblika stručnog usavršavanja vaspitača:

U okviru zajedničkog projekta Visoke škole strukovnih studija za vaspitače i poslovne informatičare „Sirmijum“, Sremska Mitrovica i PU „Pčelica“ u Sremskoj Mitrovici realizovane su sledeće aktivnosti:

- Tribina za vaspitače Sremskog okruga (120 učesnika) koje je podržalo i finansiralo Udruženje vaspitača Vojvodine a Visoka škola bila organizator i domaćin; realizatori tribine - nastavnici škole, a tema: „Darovitost na predškolskom uzrastu“.

- Tribina za roditelje dece iz PU "Pčelica", koju je organizovala PU "Pčelica" a realizovali nastavnici Škole. Tema tribine bila je: „Roditelji kao partneri u prepoznavanju darovitosti i pružanju dodatne podrške“.

- Edukativna radionica za vaspitače koju je organizovala PU "Pčelica", a realizovali nastavnici Škole. Tema: Pedagoško dokumentovanje u prepoznavanju darovitosti.

- Kontinuirano supervizijsko praćenje i podrška radu vaspitača u prepoznavanju darovitosti i planiranju dodatne podrške – tribina koju su realizovali nastavnici Škole neposrednim učešćem i konsultovanjem sa vaspitačima kroz e-mail korespondenciju.

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu je organizator i realizator većeg broja naučno-stručnih konferencija i skupova na kojima je ostvarena saradnja između visokoškolskih i predškolskih ustanova. Konferencije su imale međunarodni i nacionalni značaj:

- Interdisciplinarna naučno-stručna Konferencija „Svakodnevni život deteta“ (2016). Konferencija je akreditovana kao oblik stručnog usavršavanja od strane Pedagoškog Zavoda Vojvodine i Komore socijalne zaštite.

- Škola je 2017. god. bila domaćin jednodnevnog seminara pod nazivom „Razumevanje i usvajanje refleksivne prakse u obrazovanju vaspitača i nastavnika“, u organizaciji HERE tima i TEMPUS kancelarije.

Škola takođe organizuje i tribine i savetovanja na različite teme: „Verbalna i neverbalna komunikacija i razotkrivanje emocija“; "Tinski u radu sa decom sa autizmom"; "Inkluzivno obrazovanje dece sa autizmom i vršnjačka podrška" ; „Mogućnosti i svrha zajedničkog življenja dece i odraslih u dečjem vrtiću“; „Ljubav i odgovornost“ ; „Tribina o rodnosti“ Ovo je bila prva u nizu tribina u okviru projekta „Pravo u lice“, koji finansira Gradska uprava za sport i omladinu Grada Novog Sada - Kancelarija za mlade .

-Škola je 2014. god. bila domaćin Stručnih susreta vaspitača predškolskih ustanova Vojvodine, sa temom Različiti pristupi podsticanja dečjeg razvoja, u organizaciji Udruženja vaspitača Vojvodine;

Škola je organizovala i savetovanje „Razvojne karakteristike deteta predškolskog uzrasta – holistički pristup“ u partnerstvu sa Fakultetom za sport i turizam (TIMS) u Novom Sadu).

Škola, takođe, priprema i sprovodi devet internih programa stručnog usavršavanja mentora-vaspitača i ostalih zaposlenih u predškolskim ustanovama, a teme su: dečja prava, inkluzivna edukacija, saradnja s roditeljima, komunikacija, integrisani i projektni pristup u radu s decom, umetnička, muzička i likovna ekspresija, prevazilaženje stresa kod vaspitača i sl.

Umesto zaključka: Obrazovanje vaspitača ne završava se sticanjem diplome, već podrazumeva celoživotni proces dograđivanja, usavršavanja i osavremenjivanja znanja i veština kroz različite oblike učenja, obuke, saradnje i razmene u okviru kontinuiranog profesionalnog razvoja. U tom procesu visoke škole strukovnih studija za vaspitače u Srbiji trude se da ne gube kontakt sa svojim bivšim studentima – sadašnjim vaspitačima, jer im, što se iz ovog prikaza vidi, mogu mnogo pomoći u osmišljavanju modela ličnog i profesionalnog razvoja kao središte susreta teorije i prakse.

II Komparativna analiza

dr Maja Cvijetić

dr Gordana Mijailović

KOMPARATIVNA ANALIZA STRUČNOG USAVRŠAVANJA VASPITAČA

SRBIJA I SLOVENIJA

Na osnovu analiza partnerskih visokih strukovnih škola za obrazovanje vaspitača u Srbiji moguće je izvesti osnovne zaključke o sistemu obrazovanja i stručnog usavršavanja vaspitača u Republici Srbiji. Uporedna analiza je napravljena na osnovu analize prosleđene od strane partnera iz Slovenije (Pedagoški fakultet, Univerzitet u Mariboru), a koja se bavi pitanjem stručnog usavršavanja vaspitača i nastavnog osoblja u Sloveniji.

Analiza se zasniva na poređenju sledećih kriterijuma: tipovi i oblici stručnog usavršavanja, postupak akreditacije programa, sistem bodovanja, trajanje, period u okviru koga je neophodno steći određene kompetencije predviđene programima kontinuiranog stručnog usavršavanja i stepeni napredovanja u karijeri.

1. Tipovi i oblici stručnog usavršavanja

Kada je reč o Sloveniji, zastupljeni su sledeći tipovi stručnog usavršavanja:

1. Programi za unapređenje obrazovanja
2. Programi karijernog razvoja:
 - a) Programi stručne obuke
 - b) Tematske konferencije
 - c) Dodatni programi
 - d) Projektni programi

Koliko je autorima poznato na osnovu analizirane dokumentacije, u Srbiji ne postoje Programi za unapređenje obrazovanja koji predviđaju napredovanje u okviru sticanja daljeg obrazovanja. Programi za unapređenje obrazovanja kvalifikuju nastavno osoblje i vaspitače za drugi posao, da predaju drugi predmet ili predmet na višem nivou obrazovanja. Nosioци ovih programa su institucije visokog obrazovanja koje su pripremile i usvojile programe u skladu sa propisima o

visokom obrazovanju, a propisan je i program za direktore, koji je obavezan za sve one koji se žele kandidovati za ovu funkciju, a sprovodi ga Škola za direktore.

Za razliku od Srbije, nastavnici i vaspitači u Sloveniji imaju mogućnost finansijske podrške za dalje formalno obrazovanje u programima višeg nivoa. Od školske 2017/2018. godine, Ministarstvo objavljuje godišnji poziv za dodelu stipendija za subvencioniranje školarina za dalje obrazovanje stručnjaka u oblasti obrazovanja. Školarine se izdaju za tekuću školsku godinu, a svi zaposleni u obrazovanju koji ispunjavaju uslove za konkurs imaju pravo na sredstva predviđena konkursom.

Takođe, u Sloveniji, u programima za unapređenje obrazovanja mogu učestvovati i kandidati koji nisu zaposleni u obrazovanju, a žele da rade u obrazovanju.

2. Postupak akreditacije programa stručnog usavršavanja

Kada su u pitanju oblici stručnog usavršavanja i u Srbiji i u Sloveniji se primenjuju akreditovani programi profesionalnog stručnog usavršavanja koji su akreditovani na osnovu prioriternih oblasti.

Način akreditacije programa stručnog usavršavanja u Srbiji i Sloveniji je sličan. U Sloveniji Ministarstvo prosvete objavljuje konkurs u Službenom glasniku za svaku školsku godinu za izbor i sufinansiranje programa stručnog usavršavanja. Prioritetne oblasti takođe određuje Ministar za obrazovanje, nauku i sport, svake godine. Programi za stručno usavršavanje su kratki programi namenjeni ličnom i profesionalnom razvoju, traju 8 sati ili više, i mogu biti klasifikovani kao prioritetni ili kao programi koji se odnose na opšte teme.

Za razliku od stručnog usavršavanja vaspitača i nastavnika u Srbiji, sistem stručnog usavršavanja u Sloveniji prepoznaje i mogućnost sufinansiranja programa stručnog usavršavanja.

Glavni uslovi za sufinansiranje programa stručnog usavršavanja se određuju na osnovu: prioriternih oblasti (maksimalno 7, koje određuje Savet stručnjaka Republike Slovenije za opšte obrazovanje za svaku školsku godinu, na predlog Ministarstva, od kojih su bar dve iz oblasti stručnog obrazovanja i bar jedna iz oblasti obrazovanja odraslih); evaluacije programa, odnosno srednje ocene dobijene evaluacijom programa u toku kalendarske godine koja je prethodila objavljivanju konkursa.

Sufinansiranje ne može biti manje od 50%.

Kada je reč o Sloveniji programi se objavljuju na World Wide Web-u u Katisovoj aplikaciji – Katalogu programa daljeg obrazovanja i obuke za stručnjake u obrazovanju (Katis). Zaposleni u obrazovanju i obuci za korišćenje Katisa dobijaju lozinku da bi imali mogućnost da se registruju za objavljene programe i steknu uvid u sve informacije vezane za proces stručnog usavršavanja.

Informacije o dostupnim programima se šalju e-mailom školama i vrtićima, jednom na početku školske godine i jednom u toku školske godine.

Ciljevi profesionalnog usavršavanja vaspitača u Srbiji i Sloveniji su slični, a podrazumevaju podržavanje profesionalnog razvoja vaspitača, nastavnika i zaposlenih u obrazovanju, pružanje stručne kompetencije za izvođenje određenog predmeta ili predmetnog područja, ili obavljanje određenog profesionalnog rada, razvoj javnog vrtića i škole, te razvoj celokupnog sistema obrazovanja i obuke, a time i povećanje njegov kvaliteta i efikasnost.

U obe zemlje, vrtići i škole planiraju stručno usavršavanje nastavnog osoblja u godišnjem planu rada.

Nastavnici i vaspitači sami biraju programe obuke. U Sloveniji je jedino u slučaju znatnih promena kurikuluma ili reforma obavezna nova obuka ili barem preporučena i ocenjena bodovima (za napredovanje).

U obe zemlje programi se realizuju delimično tokom radne nedelje, uglavnom vikendom, ili tokom školskih praznika.

Po završetku programa stručnog usavršavanja učesnici dobijaju potvrdu o učešću.

Po završetku programa za unapređenje obrazovanja, učesnici dobijaju dokument od javne važnosti.

Ministarstvo obrazovanja u Sloveniji prati efikasnost i delotvornost sistema i vrši periodične evaluacije programa daljeg obrazovanja i obuke.

3.Sistem bodovanja i period u okviru kojeg je neophodno steći neophodne kompetencije

Programi za unapređenje obrazovanja boduju se sa 4 boda.

Programi karijernog razvoja boduju se prema broju sati.

Način bodovanja pomenutih oblika stručnog usavršavanja u Sloveniji je sledeći:

Broj sati	Broj bodova
8-15 sati	0.5 bodova
16-23 sata	1 bod
24-29 sati	1,5 bodova
30-46 sati	2 boda
47-63 sati	2.5 boda
64-79 sati	3 boda
80 i više sati	3.5 boda

Pravilnikom o izboru i sufinansiranju programa daljeg obrazovanja i usavršavanja određen broj bodova se utvrđuje prema broju sati obrazovanja.

Poređenja radi, jedan sat stručnog usavršavanja u Srbiji kroz programe stručnog usavršavanja nosi 1 bod (jedan dan = 8 bodova; dva dana = 12-16 bodova; tri dana = 18-24 boda; 5 nedelja = 32 boda).

4.Period stručnog usavršavanja

Pravo i obaveza vaspitača na kontinuirani profesionalni razvoj u Sloveniji definisani su Zakonom o organizaciji i finansiranju obrazovanja i Kolektivnim ugovorom za obrazovanje, a detaljnije su uređeni Pravilnikom. Kolektivnim ugovorom utvrđuje se pravo nastavnog osoblja na 5 dana stručnog usavršavanja godišnje ili do 15 dana u tri godine. U Srbiji nastavnik, vaspitač i stručni saradnik ima pravo na odsustvo iz ustanove u trajanju od 3 radna godišnje radi pohađanja odobrenog oblika, načina i sadržaja stručnog usavršavanja.

U Srbiji vaspitači imaju obavezu da u roku od pet godina sakupe 100 bodova i to najmanje 80 bodova na osnovu akreditovanih programa stručnog usavršavanja. U okviru jedne godine vaspitači u Srbiji imaju mogućnost da sakupe 64 boda na osnovu 64 sata stručnog usavršavanja, od čega 44 sata obezbeđuje ustanova, a vaspitač ima pravo na 20 sati plaćenog odsustva na ime ličnog stručnog usavršavanja.

5.Stepeni napredovanja u karijeri

Kada je u pitanju napredovanje u poslu, i u Srbiji i u Sloveniji predviđena je mogućnost napredovanja vaspitača u karijeri. Prema analizi partnera iz Slovenije, stepeni ličnog profesionalnog razvoja su (5) sledeći: mentor, konsultant, savetnik. Vaspitači dobijaju bodove učestvujući u programima stručnog obrazovanja, koji se zatim uzimaju u obzir prilikom napredovanja u određeno zvanje. Napredovanje u zvanje je detaljnije regulisano Pravilnikom o unapređenju zaposlenih u obrazovanju i osposobljavanju u zvanja.

U Srbiji je predviđeno četiri stepena napredovanja u karijeri: pedagoški savetnik, samostalni pedagoški savetnik, viši pedagoški savetnik i visoki pedagoški savetnik, pri čemu nastavnik, vaspitač i stručni saradnik ostvaruje pravo na uvećanu platu za stečeno zvanje.

Imajući sve navedeno u vidu, može da se kaže da postoje izvesne sličnosti u stručnog usavršavanja te da sistemi stručnog usavršavanja u ove dve zemlje imaju dodirnih tačaka u pogledu ciljeva stručnog usavršavanja i mogućnosti napredovanja u karijeri. Kada je reč o oblicima stručnog usavršavanja sistem stručnog usavršavanja vaspitača u Srbiji kao oblike stručnog usavršavanja prepoznaje: programe stručnog usavršavanja koji se ostvaruju izvođenjem obuke (U Sloveniji su to programi stručne obuke) i stručne skupove u koje spadaju kongresi, sabori, susreti, dani, konferencije, savetovanje, simpozijumi, okrugli stolovi, tribine, vebinari, letnje i zimske škole, stručno i studijsko putovanje, koji mogu biti organizovani kao domaći i

međunarodni, dok sistem stručnog usavršavanja u Sloveniji tematske konferencije izdvaja kao poseban oblik, uz dodatne i projektne programe, koje sistem stručnog usavršavanja u Srbiji ne prepoznaje.

Međutim, opšti je zaključak da između ova dva sistema u pogledu stručnog usavršavanja vaspitača ima više sličnosti nego razlika. Ono po čemu se dva sistema značajnije razlikuju jeste način bodovanja, kao i sufinansiranje programa stručnog usavršavanja koje slovenački sistem prepoznaje, dok se u sistemu stručnog usavršavanja u Srbiji samo programi obuke od javnog interesa koje odobrava ministar ostvaruju iz sredstava organizatora i besplatni su za učesnike.

Uopšteno govoreći, razlike i sličnosti između dva analizirana sistema stručnog usavršavanja mogu da posluže kao osnova za dalje unapređivanje prakse, ali i za uspostavljanje centara za celoživotno učenje predviđenih ovim projektom.

Komparativna analiza stručnog usavršavanja vaspitača Srbija i Rumunija

Osnovne zaključke o sistemu obrazovanja i stručnog usavršavanja vaspitača u Republici Srbiji izveli smo na osnovu analiza partnerskih visokih strukovnih škola za obrazovanje vaspitača u Srbiji. Komparativna analiza koja sledi urađena je na osnovu analize prosledene od strane partnera – Zapadnog Univerziteta u Temišvaru (West University of Timișoara) u Rumuniji.

Budući da je kontinuirano stručno usavršavanje vaspitača u Srbiji i Crnoj Gori veoma slično, u pojedinim elementima ove analize, tamo gde je to moguće, biće urađena komparativna analiza između Crne Gore i Rumunije.

Navedeni materijal omogućava analizu koja se zasniva samo na poređenju kontinuiranog profesionalnog usavršavanja u oblasti predškolske obuke vaspitača na Zapadnom Univerzitetu u Temišvaru (Rumunija), odnosno, u okviru formalnog obrazovanja vaspitača. Restrukturiranjem rumunskog visokog obrazovanja prema Bolonjskom procesu, Odsek za obrazovne nauke preuzeo je školovanje i specijalizaciju pedagoga (vaspitača i učitelja) za predškolsko i osnovno obrazovanje koje se odvija kroz trogodišnje studije (bachelor study programs). U Rumuniji za sada nije moguće dalje školovanje i kontinuirano stručno usavršavanje vaspitača na master studijama, za razliku od Srbije (i Crne Gore).

Na taj način je od 2005. godine u Rumuniji razvijen novi profil profesionalnih kompetencija za nastavnike za predškolsko obrazovanje (vaspitače) sa ciljem rada na sveobuhvatnijoj i refleksivnoj obrazovnoj praksi koja promovise obrazovanje usmereno na decu i njihov holistički razvoj. Do ove obrazovne reforme, za profesiju vaspitača nisu postojale studije strukovnog karaktera, već je za navedene poslove postojalo samo srednjoškolsko obrazovanje (high school education), koje je i dalje aktuelno kao vid obrazovanja za vaspitače.

Navedena promena rezultat je potrebe za većim kompetencijama za profesionalce koje se razvijaju kroz nacionalni program obuke unutar službe u okviru Projekta za ranu reformu detinjstva (2006-2011), Programa inkluzivnog obrazovanja u ranom detinjstvu i obuke pre zapošljavanja. Navedeni refleksivni i holistički pristup u Rumuniji karakterističan je i za kontinuirano stručno usavršavanje vaspitača u Republici Srbiji i Crnoj Gori, i u tom pogledu možemo konstatovati sličnost između orijentacija programa kontinuiranog stručnog usavršavanja poređenih zemalja.

Ovakav sistem kontinuiranog stručnog usavršavanja u Rumuniji “naslanja” se na prethodno petogodišnje srednjoškolsko obrazovanje vaspitača koji se mogu zaposliti u jaslicama i predškolskim ustanovama kao asistenti, odnosno, kao osoblje koje brine i odgovorno je za čišćenje, nadgledanje dece, spavanje, ishranu i odvođenje dece u toalet.

Na osnovu dostupnih podataka zaključujemo da je i u Srbiji i u Rumuniji predviđena mogućnost napredovanja vaspitača u karijeri. Prema analizi partnera iz Rumunije, predškolski profesionalci (vaspitači) pripremaju se i stručno usavršavaju kroz formalno obrazovanje na visokoškolskim ustanovama

i stižu sledeća zvanja koja im omogućuju rad u jaslicama i predškolskim ustanovama na poslovima edukatora, nastavnika i nastavnika za predškolsko obrazovanje:

- ❖ *educator-puericultor* (educator-child care) – profesionalac u ranom predškolskom obrazovanju
- ❖ *educator* (educator) - profesionalac u predškolskom obrazovanju
- ❖ *institutor* (teacher) - profesionalac u predškolskom obrazovanju
- ❖ *profesor pentru învățământul preșcolar* (teacher for preschool education) - profesionalac u predškolskom obrazovanju

U Srbiji je predviđeno četiri stepena napredovanja u karijeri:

- ❖ savetnik,
- ❖ nezavisni savetnik,
- ❖ viši savetnik i
- ❖ visoki savetnik.

Pravilnikom o stručnom usavršavanju predviđeni su kriterijumi za napredovanje u karijeri.

U Crnoj Gori takođe je predviđeno napredovanje vaspitača u karijeri kroz sledeća viša zvanja:

- ❖ vaspitač mentor
- ❖ vaspitač savetnik
- ❖ vaspitač viši savetnik i
- ❖ vaspitač istraživač.

Kada su u pitanju oblici stručnog usavršavanja, između Rumunije, sa jedne strane, a Srbije (i Crne Gore) sa druge strane koje su veoma slične u pogledu oblika stručnog usavršavanja vaspitača, postoje značajne razlike. Naime, dok se u Srbiji i Crnoj Gori uglavnom primenjuju akreditovani programi profesionalnog stručnog usavršavanja, različiti skupovi (konferencije, kongresi, sabori, susreti, dani, savetovanja, simpozijumi, okrugli stolovi, tribine), radionice, letnje i zimske škole, studijska putovanja, vebinari, itd., u Rumuniji ovako raznovrsnih programa nema (ili nemamo dovoljno podataka o tome koji oblici stručnog usavršavanja postoje u rumunskom sistemu, pa ne možemo da napravimo adekvatnu paralelu).

Imajući sve gorenavedeno, može se zaključiti da postoje izvesne sličnosti stručnog usavršavanja vaspitača i da sistemi stručnog usavršavanja ove dve zemlje imaju dodirnih tačaka (u pogledu refleksivne i holističke orijentacije razvoja kompetencija vaspitača, formalnog školovanja i usavršavanja vaspitača na visokoškolskim ustanovama i mogućnosti napredovanja u karijeri kroz različita zvanja). Međutim, između ova dva sistema u pogledu oblika stručnog usavršavanja vaspitača ima značajnih razlika. Ostale elemente komparativne analize nismo bili u mogućnosti da sagledamo na osnovu dostavljenog materijala (tipovi stručnog usavršavanja, sistem bodovanja i period u okviru kojeg je neophodno steći neophodne kompetencije, novi oblici stručnog usavršavanja, period stručnog usavršavanja).

PIROT

KOMPARATIVNA ANALIZA STRUČNOG USAVRŠAVANJA VASPITAČA SRBIJA I MAĐARSKA

Na osnovu analiza partnerskih visokih strukovnih škola za obrazovanje vaspitača u Srbiji moguće je izvesti osnovne zaključke o sistemu obrazovanja i stručnog usavršavanja vaspitača u Republici Srbiji. Uporedna analiza biće napravljena na osnovu analize prosleđene od strane partnera iz Baje, Mađarska (Visoka škola Eötvös József), a koja se odvojeno bavi pitanjem obrazovanja i stručnog usavršavanja vaspitača dece jaslenog uzrasta (0-3) i profesionalnim razvojem u vaspitanju i obrazovanju (3-6).

Analiza se zasniva na poređenju sledećih kriterijuma: tipovi i oblici stručnog usavršavanja, novi oblici stručnog usavršavanja, sistem bodovanja, trajanje, period u okviru koga je neophodno steći određene kompetencije predviđene programima kontinuiranog stručnog usavršavanja, stepeni napredovanja u karijeri i jezičke kompetencije.

1. Tipovi stručnog usavršavanja

Što se tiče Mađarske, zastupljeni su sledeći tipovi stručnog usavršavanja: obavezno (sticanje nove diplome u visokom obrazovanju, postdiplomsko obrazovanje i usavršavanje za voditelja ustanove), stručno i fakultativno stručno usavršavanje. Koliko je autorima poznato na osnovu analizirane dokumentacije, u Srbiji se ne pravi razlika između obaveznog i stručnog usavršavanja. Ako se na umu ima mogućnost napredovanja u poslu (koje nije obaveza), onda može da se kaže da je fakultativno stručno usavršavanje prepoznato postojećim pravilnicima u Srbiji. Međutim, nemamo dovoljno podataka o tome šta se u mađarskom sistemu pod ovim podrazumeva pa ne možemo da napravimo adekvatnu paralelu.

2. Oblici stručnog usavršavanja

Kada su u pitanju oblici stručnog usavršavanja, između ove dve zemlje postoje značajna preklapanja. I u Srbiji i u Mađarskoj uglavnom se primenjuju akreditovani programi profesionalnog stručnog usavršavanja, različiti skupovi (konferencije, kongresi, sabori, susreti, dani, savetovanja, simpozijumi, okrugli stolovi, tribine), radionice, letnje i zimske škole, studijska putovanja, vebinari, itd.

3.Sistem bodovanja i period u okviru kojeg je neophodno steći neophodne kompetencije

Načini bodovanja pomenutih oblika stručnog usavršavanja značajno se razlikuju između ove dve zemlje, s obzirom na to da u Mađarskoj kroz pomenute oblike usavršavanja vaspitači stiču mnogo veći broj bodova nego u Srbiji. Poređenja radi, jedan sat stručnog usavršavanja u Srbiji kroz programe stručnog usavršavanja nosi 1 bod (jedan dan = 8 bodova; dva dana = 12-16 bodova; tri dana = 18-24 boda; 5 nedelja = 32 boda). U tom pogledu, broj bodova između Srbije i Mađarske ne razlikuje se u velikoj meri, ali je sistem bodovanja različitih oblika usavršavanja drugačiji. Naime, u Mađarskoj je za programe stručnog usavršavanja predviđeno od 20 do 50 bodova. Međutim, što se tiče ostalih oblika stručnog usavršavanja, sistem u Mađarskoj predviđa od 5 do 10 bodova za stručne skupove, od 10 do 20 za studijsko putovanje u inostranstvo, 10 do 20 za radionice, a za nove oblike učenja, o kojima će biti reči, od 4 do 20 bodova. Poređenja radi, u Srbiji se za jedan dan prisustva na stručnom skupu dodeljuje 1 bod, a ako je stručni skup međunarodnog karaktera 2 boda. Za letnje i zimske škole u Srbiji se dodeljuje 1 bod po danu. Ostale pomenute oblike poput vebinara sistem prepoznaje, ali nismo došli do podataka o njihovom vrednovanju.

4.Novi oblici stručnog usavršavanja

Kada su u pitanju pomenuti novi oblici stručnog usavršavanja (elektronsko učenje, vebinari, mešovito (blended) učenje), Mađarska ih posebno vrednuje, dok se u Srbiji oni prepoznaju Pravilnikom o stručnom usavršavanju vaspitača, ali nije naveden konkretan sistem njihovog bodovanja niti podaci o realizovanim oblicima usavršavanja putem interneta.

U Srbiji programi stručnog usavršavanja akredituju se na tri godine. Za Mađarsku nemamo validnu informaciju.

5.Period stručnog usavršavanja

Kada je u pitanju period stručnog usavršavanja u okviru koga vaspitači imaju obavezu da sakupe određeni broj bodova, u Mađarskoj se taj period razlikuje za vaspitače dece jaslenog uzrasta i vaspitače za decu uzrasta od 3 do 7 godina. Tokom četiri godine, vaspitači dece jaslenog uzrasta sa visokom stručnom spremom imaju obavezu da skupe 80 bodova, a sa srednjom stručnom spremom 60 bodova. Prema Zakonu o obrazovanju u Mađarskoj (2011), vaspitači dece od 3 do 7 godina, učitelji i nastavnici u obavezi su da u sedmogodišnjem periodu sakupe 120 poena kroz sistem stručnog usavršavanja do svoje 55. godine života (pri čemu vrednost novostečene diplome u visokom obrazovanju iznosi 120 bodova).

U Srbiji se ne pravi razlika u nivou obrazovanja vaspitača, kada je u pitanju broj bodova neophodan za stručno usavršavanje tokom petogodišnjeg perioda. Takođe, period stručnog usavršavanja je isti za vaspitače dece jaslenog uzrasta i za vaspitače dece uzrasta od 3 do 7 godina. Naime, u Srbiji vaspitači imaju obavezu da u roku od pet godina sakupe 100 bodova i to najmanje 80 bodova na osnovu akreditovanih programa stručnog usavršavanja. U okviru jedne

godine vaspitači u Srbiji imaju mogućnost da sakupe 64 boda na osnovu 64 sata stručnog usavršavanja, od čega 44 sata obezbeđuje ustanova, a vaspitač ima pravo na 20 sati plaćenog odsustva na ime ličnog stručnog usavršavanja.

6.Stepeni napredovanja u karijeri

Kada je u pitanju napredovanje u poslu, i u Srbiji i u Mađarskoj predviđena je mogućnost napredovanja vaspitača u karijeri. Prema analizi partnera iz Mađarske, stepeni ličnog profesionalnog razvoja su (5) sledeći: pripravnik, pedagog na prvom nivou profesionalnog razvoja, pedagog na drugom nivou profesionalnog razvoja, pedagog na višem nivou profesionalnog razvoja i pedagog na najvišem nivou profesionalnog razvoja. Četvrti i peti stepen profesionalnog razvoja nisu obavezni za sve pedagoge (vaspitače, učitelje i nastavnike). U Srbiji je predviđeno četiri stepena napredovanja u karijeri: savetnik, nezavisni savetnik, viši savetnik i visoki savetnik. Pravilnikom o stručnom usavršavanju predviđeni su kriterijumi za napredovanje u karijeri.

7.Jezičke kompetencije

Interesantno je da se uporede zahtevi u pogledu jezičkih kompetencija za vaspitače u Srbiji i Mađarskoj. U Mađarskoj diplomirani vaspitači ne mogu da dobiju diplomu ukoliko ne polože test iz stranog jezika na nivou B2 (CEFR standard). Kada je u pitanju Srbija, jezičke kompetencije se zahtevaju samo u slučaju napredovanja u karijeri od vaspitača ka pomenutim kategorijama savetnika. Za savetnika neophodno je poznavanje stranog jezika na nivou A1, za nezavisnog savetnika poznavanje stranog jezika na nivou A2, za višeg savetnika neophodno je poznavanje stranog jezika na nivou B1, dok se za mesto visokog savetnika zahteva poznavanje dva jezika, pri čemu nivo jednog mora da bude B1, a drugog A2.

Imajući sve navedeno u vidu, može da se kaže da postoje izvesne sličnosti u pogledu tipova i oblika stručnog usavršavanja te da sistemi stručnog usavršavanja u ove dve zemlje imaju dodirnih tačaka u pogledu perioda stručnog usavršavanja i mogućnosti napredovanja u karijeri. Međutim, opšti je zaključak da između ova dva sistema u pogledu stručnog usavršavanja vaspitača ima više razlika nego sličnosti. Ono po čemu se dva sistema značajnije razlikuju jeste način bodovanja određenih oblika stručnog usavršavanja i neophodne jezičke kompetencije u korist Mađarske. Značajna je i razlika (koja postoji u Mađarskoj, a ne i u Srbiji) u smislu perioda stručnog usavršavanja koji traje 4 godine za vaspitače dece jaslenog uzrasta, a 7 godina za decu uzrasta od 3 do 7 godina. Takođe, sistem stručnog usavršavanja u Mađarskoj predviđa obavezne nivoe napredovanja u karijeri, dok u srpskom sistemu ne postoji ovako eksplicitan zahtev. Uopšteno govoreći, razlike i sličnosti između dva analizirana sistema stručnog usavršavanja mogu da posluže kao dobra osnova za dalje unapređivanje prakse, ali i za valjano uspostavljanje centara za celoživotno učenje predviđenih ovim projektom.